

กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับอากาศยานไร้คนขับ

รัตนศิริ พิมลไทย

นักวิชาการสิ่งแวดล้อมชำนาญการ

ส่วนส่งเสริมการจัดการสิ่งแวดล้อม สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ 16

จุดเริ่มต้นของการใช้อากาศยานไร้คนขับ หรืออากาศยานที่ไม่ต้องมีนักบินขึ้นไปบังคับการบินบนเครื่อง ตั้งแต่สมัยสงครามโลกครั้งที่ 1 เป็นไปเพื่อกิจการทหารเป็นหลัก อาทิ การสอดแนมพื้นที่ของข้าศึก ลาดตระเวน หาข่าว ถ่ายภาพ หรือแม้แต่การ..ติดอาวุธ! แต่หากมองข้ามประเด็นด้านศึกสงคราม เทคโนโลยีประเภทนี้มีส่วนช่วยสร้างความปลอดภัย โดยที่ไม่ต้องใช้คนจริงเข้าไปในพื้นที่เสี่ยงอันตราย จึงมีพัฒนาการอย่างต่อเนื่องเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน อากาศยานไร้คนขับ (Drone) หรือ ยูเอวี (Unmanned Aerial Vehicles: UAVs) ได้รับการพัฒนาเป็นอย่างมาก และถูกใช้เพื่อวัตถุประสงค์หลายรูปแบบ ทั้งเพื่อความบันเทิง การกีฬา การเกษตร การขนส่งสินค้า รายงานการจราจร ถ่ายทำภาพยนตร์หรือรายการโทรทัศน์ หรือเพื่อการวิจัยและพัฒนาอากาศยาน เป็นต้น

ตามพระราชบัญญัติการเดินอากาศ พ.ศ. 2497 มาตรา 4 กำหนดนิยาม “อากาศยาน” หมายความว่า รวมถึงเครื่องทั้งสิ้นซึ่งทรงตัวในบรรยากาศ โดยปฏิบัติการแห่งอากาศ เว้นแต่วัตถุซึ่งระบुकเว้นไว้ในกฎกระทรวง

กฎกระทรวง กำหนดวัตถุซึ่งไม่เป็นอากาศยาน พ.ศ. 2548 ได้กำหนดวัตถุซึ่งไม่เป็นอากาศยาน ไว้ในข้อ 2 ว่า วัตถุต่อไปนี้ ไม่เป็นอากาศยานตามมาตรา 4 (พรบ.การเดินอากาศ พ.ศ. 2497) ได้แก่

- (1) ว่าวทุกชนิดซึ่งชักเป็นเครื่องเล่นหรือเพื่อการกีฬา
- (2) บัลลูนหรือลูกโป่งซึ่งมีปริมาตรไม่เกินหนึ่งลูกบาศก์เมตร
- (3) เครื่องบินเล็กซึ่งใช้เป็นเครื่องเล่น
- (4) เครื่องซึ่งทรงตัวในบรรยากาศโดยปฏิบัติการแห่งอากาศต่อพื้นผิวโลก เช่น Hovercraft Ekranoplanes
- (5) ยานพาหนะทางน้ำซึ่งทรงตัวในบรรยากาศโดยปฏิบัติการแห่งอากาศที่เป็นผลกระทบกับพื้นผิวโลก (Wing in Ground Effect Craft type A)
- (6) ยานพาหนะทางน้ำตาม (5) และสามารถทรงตัวในบรรยากาศโดยปฏิบัติการแห่งอากาศได้เป็นการชั่วคราวเพื่อหลบหลีกสิ่งกีดขวาง ทั้งนี้ การทรงตัวดังกล่าวต้องอยู่ในระดับสูงสุดไม่เกินหนึ่งร้อยห้าสิบเมตรจากพื้นผิวน้ำ (Wing in Ground Effect Craft type B)

ดังนั้น กรณีโดรน (Drone) หรือ UAV ที่มีปริมาตรไม่เกิน 1 ลูกบาศก์เมตร จึงไม่ถือว่าเป็นอากาศยาน ตามนิยามในกฎหมายดังกล่าว (สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (องค์การมหาชน), 2558) ซึ่งเป็น นิยามที่กว้างมาก โดยในกฎกระทรวง กำหนดวัตถุซึ่งไม่เป็นอากาศยาน (2548) ได้กล่าวถึงสิ่งที่ไม่เป็นอากาศ ยานตามข้างต้น นอกเหนือจากนั้นเป็น “อากาศยาน” ทั้งหมด

กฎหมายโดรนในประเทศไทย

ในประเทศไทยมีการใช้โดรนเพื่อวัตถุประสงค์ต่าง ๆ มานานแล้ว ตัวอย่างที่เด่นชัดคือ เมื่อเริ่มมีการใส่ กล้องในโดรนเพื่อใช้ถ่ายภาพของสำนักข่าวที่ต้องการมุมมองหลากหลายในการทำข่าว อย่างในช่วงที่เกิด เหตุการณ์ชุมนุม ซึ่งลักษณะการบินของโดรนที่มีลักษณะเหมือนอากาศ จึงอาจตกได้ ดังนั้น การมีกฎหมาย ควบคุมการใช้โดรน จึงเป็นเรื่องที่ดี

เมื่อวันที่ 27 สิงหาคม 2558 ราชกิจจานุเบกษาออก ประกาศกระทรวงคมนาคม เรื่อง หลักเกณฑ์การ ขออนุญาตและเงื่อนไขในการบังคับหรือปล่อยอากาศยานซึ่งไม่มีนักบิน ประเภทอากาศยานที่ควบคุมการบิน จากภายนอก พ.ศ. 2558 โดยมีสาระสำคัญ คือ แบ่งประเภทอากาศยานไร้นักบินเป็น 2 ประเภท ได้แก่

ประเภทที่ 1 ใช้เพื่อการเล่นเป็นงานอดิเรก เพื่อความบันเทิง หรือเพื่อการกีฬา

ประเภทที่ 2 ใช้เพื่อวัตถุประสงค์อื่นนอกจากตามประเภทที่ 1 คือ รายงานข่าว รายการโทรทัศน์ หรือ ภาพยนตร์ วิจัยและพัฒนาอากาศยาน หรือเพื่อการอื่น ๆ โดยกำหนดน้ำหนักไม่เกิน 25 กิโลกรัม ซึ่งผู้บังคับ หรือปล่อยอากาศยานต้องมีการจดทะเบียนเป็นนิติบุคคล หรือบุคคลธรรมดา

ในขณะที่ประเภทที่ 1 แบ่งย่อยตามขนาด ดังนี้

ประเภทที่ 1.ก ขนาดไม่เกิน 2 กิโลกรัม ซึ่งกำหนดให้ผู้บังคับหรือปล่อยอากาศยานต้องมีอายุมากกว่า 18 ปี หรือมีผู้แทนโดยชอบธรรมควบคุมดูแล โดยอากาศยานในข้อนี้ กระทรวงคมนาคมอนุญาตให้ทำการบิน ได้ โดยต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ ทั้งก่อนบิน และระหว่างบิน ดังนี้

ก่อนทำการบิน

- (ก) ตรวจสอบว่าอากาศยานอยู่ในสภาพที่สามารถทำการบินได้อย่างปลอดภัย ซึ่งรวมถึงตัวอากาศ ยาน และระบบควบคุมอากาศยาน
- (ข) ได้รับอนุญาตจากเจ้าของพื้นที่ที่จะทำการบิน
- (ค) ทำการศึกษาพื้นที่และชั้นของห้วงอากาศที่จะทำการบิน
- (ง) มีแผนฉุกเฉิน รวมถึงแผนสำหรับกรณีเกิดอุบัติเหตุ การรักษาพยาบาล และการแก้ปัญหากรณีไม่ สามารถบังคับอากาศยานได้

ระหว่างทำการบิน

- (ก) ห้ามทำการบินในลักษณะที่อาจก่อให้เกิดอันตรายต่อชีวิต ร่างกาย ทรัพย์สิน และรบกวนความ สงบสุขของบุคคลอื่น

- (ข) ห้ามทำการบินเข้าไปในบริเวณเขตห้าม เขตจำกัด และเขตอันตรายตามที่ประกาศในเอกสาร แลกซ์ข่าวการบินของประเทศไทย (Aeronautical Information Public-Thailand หรือ AIP-Thailand) รวมทั้ง สถานที่ราชการ หน่วยงานของรัฐ โรงพยาบาล เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจาก หน่วยงานเจ้าของพื้นที่
- (ค) แนวการบินขึ้นลงของอากาศยานจะต้องไม่มีสิ่งกีดขวาง
- (ง) ผู้บังคับหรือปล่อยอากาศยานต้องสามารถมองเห็นอากาศยานได้ตลอดเวลาที่ทำการบิน และห้าม ทำการบังคับอากาศยานโดยอาศัยชุดกล้องบนอากาศยาน หรืออุปกรณ์อื่นที่มีลักษณะใกล้เคียง
- (จ) ต้องทำการบินในระหว่างเวลาพระอาทิตย์ขึ้นถึงพระอาทิตย์ตก ซึ่งสามารถมองเห็นอากาศยานได้ อย่างชัดเจน
- (ฉ) ห้ามทำการบินเข้าใกล้หรือเข้าไปในเมฆ
- (ช) ห้ามทำการบินภายในระยะเก้ากิโลเมตร (ห้าไมล์ทะเล) จากสนามบินหรือที่ขึ้นลงชั่วคราวของ อากาศยาน เว้นแต่ได้รับอนุญาตจากเจ้าของหรือผู้ดำเนินการสนามบินอนุญาตหรือที่ขึ้นลง ชั่วคราวอนุญาต
- (ซ) ห้ามทำการบินโดยใช้ความสูงเกิน 90 เมตร (300 ฟุต) เหนือพื้นดิน
- (ฌ) ห้ามทำการบินเหนือเมือง หมู่บ้าน ชุมชน หรือพื้นที่ที่มีคนมาชุมนุมอยู่
- (ญ) ห้ามบังคับอากาศยานเข้าใกล้อากาศยานซึ่งมีนักบิน
- (ฎ) ห้ามทำการบินละเมิดสิทธิส่วนบุคคลของผู้อื่น
- (ฏ) ห้ามทำการบินโดยก่อให้เกิดความเดือดร้อน ความรำคาญแก่ผู้อื่น
- (ฐ) ห้ามส่งหรือพาวัตถุอันตรายตามที่กำหนดในกฎกระทรวงหรืออุปกรณ์ปล่อยแสงเลเซอร์ติดไปกับ อากาศยาน
- (ฑ) ห้ามทำการบินโดยมีระยะห่างในแนวราบกับบุคคล ยานพาหนะ สิ่งก่อสร้าง หรืออาคาร น้อยกว่า 30 เมตร (100 ฟุต)

ประเภทที่ 1.ข ขนาดเกิน 2 กิโลกรัม แต่ไม่เกิน 25 กิโลกรัม กำหนดให้ผู้บังคับหรือปล่อยอากาศยาน ต้องมีอายุไม่ต่ำกว่า 20 ปี ไม่เป็นผู้มีพฤติกรรมเป็นภัยต่อความมั่นคงของประเทศ ไม่เคยโดนโทษจำคุกใน ความผิดตามกฎหมายยาเสพติดหรือศุลกากร และต้องขึ้นทะเบียนต่ออธิบดีกรมการขนส่งทางอากาศ โดยต้อง ปฏิบัติตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้เหมือนประเภท 1.ก และเพิ่มเติมการบำรุงรักษาอากาศยาน ความชำนาญใน การบังคับอากาศยาน ความเข้าใจในกฎจราจรทางอากาศ ต้องมีอุปกรณ์ดับเพลิงที่ใช้งานได้ติดตัว มีประกันภัย ต่อบุคคลที่สาม วงเงินไม่ต่ำกว่า 1 ล้านบาทต่อครั้ง **เพิ่ม**ระยะห่างในข้อ (ฑ) เป็นไม่น้อยกว่า**ห้าสิบเมตร** (หนึ่ง ร้อยห้าสิบฟุต) เมื่อมีอุบัติเหตุเกิดขึ้นต้องแจ้งต่อพนักงานเจ้าหน้าที่โดยไม่ชักช้า

สำหรับอากาศยาน**ประเภทที่ 2** ต้องขึ้นทะเบียนและปฏิบัติตามเงื่อนไขเช่นเดียวกันประเภท 1.ข กรณีที่ใช้เพื่อรายงานเหตุการณ์หรือรายงานจราจร (สื่อมวลชน) หรือวิจัยและพัฒนาอากาศยาน การขึ้น ทะเบียนต้องเป็นนิติบุคคลที่มีวัตถุประสงค์ตามนั้น ส่วนเพื่อใช้ถ่ายภาพหรือการอื่นจะขึ้นทะเบียนเป็นบุคคล

ธรรมดาหรือนิติบุคคลได้ โดยการขึ้นทะเบียนเป็นนิติบุคคลต้องระบุนายชื่อผู้บังคับหรือปล่อยอากาศยานหรือบุคคลที่จำเป็นในการปฏิบัติการบินของอากาศยานด้วย

ทั้งนี้ หนังสือการขึ้นทะเบียน มีอายุ 2 ปี ตั้งแต่วันที่ออกหนังสือ โดยยื่นคำขอได้ที่ ฝ่ายกำกับกิจการขนส่งทางอากาศ (ARD) สำนักงานการบินพลเรือนแห่งประเทศไทย หมายเลขติดต่อ 02 568 8814 หรือ 02 568 8848 ซึ่งมาตรา 78 (1) แห่งพระราชบัญญัติการเดินอากาศ พ.ศ. 2497 กำหนดให้ผู้ฝ่าฝืนมาตรา 24 (“ห้ามมิให้ผู้ใดบังคับหรือปล่อยอากาศยานซึ่งไม่มีนักบิน หรือทิ้งร่มอากาศ นอกจากได้รับอนุญาตเป็นหนังสือจากรัฐมนตรีและปฏิบัติตามเงื่อนไขที่รัฐมนตรีกำหนด”) ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 1 ปี หรือปรับไม่เกิน 40,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ข้อมูลอ้างอิง

กฎกระทรวงกำหนดวัตถุซึ่งไม่เป็นอากาศยาน พ.ศ.2548. (2548 พฤษภาคม 25). ราชกิจจานุเบกษา, เล่มที่ 122 ตอนที่ 52 ก, หน้า 1

กระทรวงคมนาคม. (2558). *ประกาศหลักเกณฑ์การขออนุญาตและเงื่อนไขในการบังคับอากาศยานหรือปล่อยอากาศยานซึ่งไม่มีนักบิน ประเภทอากาศยานที่ควบคุมการบินจากภายนอก* (ประกาศฉบับลงวันที่ 2 กรกฎาคม 2560). กรุงเทพมหานคร: ผู้แต่ง.

มติชนออนไลน์. (2560). *โดรน (Drone) ใช้อย่างไรไม่ผิดกฎหมาย*. สืบค้นเมื่อวันที่ 20 พฤษภาคม 2560, จาก <https://www.matichon.co.th/news/478042>

ปานระพี รพีพันธุ์. (2560). *กฎหมายโดรนในไทย ที่เจ้าของโดรนต้องรู้*. สืบค้นเมื่อวันที่ 20 พฤษภาคม 2560, จาก <https://www.it24hrs.com/2017/drone-uav-thai-laws/>

พระราชบัญญัติการเดินอากาศ พ.ศ. 2497. (2497, กันยายน 1). ราชกิจจานุเบกษา.

สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (องค์การมหาชน). (2558). *ใช้โดรน (Drone) อย่างไรให้โดนใจไม่โดนตี*. สืบค้นเมื่อวันที่ 18 พฤษภาคม 2560, จาก https://ictlawcenter.etda.or.th/files/files/20150829_summary-open-forum-drone-topic.pdf

